

Циганова Н.В.,

д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Карпенко М.С.,

студентка ОПП «Банківський бізнес», 2 курс,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Банківське кредитування є потужним інструментом фінансування населення. Це дозволяє залучати кошти для покриття неочікуваних витрат громадян, сприяє покращенню житлових умов населення, задоволенню різних соціальних потреб і загалом стимулює економічне зростання країни. Особливе місце у цій системі займає споживче кредитування. Його значення зростає з розвитком суспільства, оскільки потреби населення зростають швидше за доходи. Передумови споживчого кредитування населення полягають у необхідності додаткових фінансових ресурсів, які воно може отримати у вигляді позики від банківських та небанківських установ та зобов'язується їх повернути у визначений термін та згідно з умовами, визначеними у кредитному договорі [1].

На макроекономічному рівні споживче кредитування стимулює зростання сукупного платоспроможного попиту на товари і послуги, що сприяє розширенню виробництва. Це є важливим для економік із низьким рівнем заощаджень, де кредитна підтримка населення допомагає стабілізувати попит під час криз [2]. Проте такий розвиток має і зворотний бік: стрімке зростання споживчого кредитування супроводжується певними ризиками:

- невиконанням позичальниками своїх зобов'язань, що призводить до погіршення якості банківських активів, особливо в умовах нестабільних доходів населення та зростаючої інфляції, що знижує реальну платоспроможність споживачів;
- надмірним борговим навантаженням на домогосподарства;
- також, наданням споживчих кредитів, які активізують закупівлю імпорتنих товарів, що з одного боку погіршує стан платіжного балансу, а з іншого збільшує фінансову підтримку економік зарубіжних країн.

У цьому контексті важливо оцінювати не лише обсяги споживчого кредитування, а й його роль у формуванні сталого економічного розвитку. Банківське фінансування, зокрема у формі кредитів, є ключовим інструментом перерозподілу фінансових ресурсів від секторів з надлишковою ліквідністю до тих, що мають інвестиційні потреби. Це сприяє активізації ділової активності, підвищенню продуктивності та розвитку реального сектору економіки. Візуалізацію впливу банківського фінансування на зростання економіки представлено на рис. 1.

З одного боку, економічний розвиток втілюється у таких ключових показниках, як зростання ВВП і технологічне оновлення. ВВП відображає рівень

виробництва товарів і послуг, що формує основу для бюджету, інвестицій і добробуту населення.

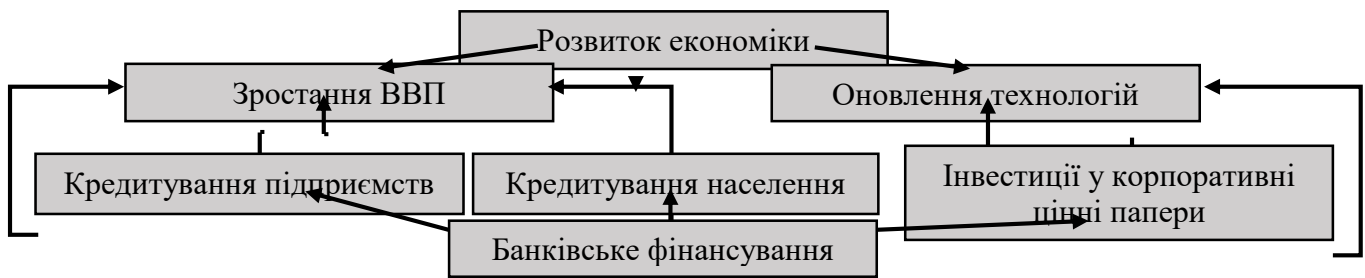

Рисунок 1 - Роль банківського фінансування у структурному зростанні економіки

Джерело: складено авторами.

Технологічне оновлення, у свою чергу, підвищує продуктивність та сприяє конкурентоспроможності бізнесу. З іншого боку, банківське фінансування підтримує економічне зростання: кредитування підприємств сприяє розвитку виробництва й інновацій, а кредитування населення стимулює платоспроможний попит. Інвестування в корпоративні цінні папери мобілізує капітал для високотехнологічного сектору та масштабних проєктів. Це дозволяє підприємствам розширювати виробництво, впроваджувати цифрові рішення, а населенню — підвищувати споживання, що активізує бізнес-пропозицію.

Таким чином, банківське фінансування є багатогранним інструментом, що активно сприяє економічному зростанню через різноманітні канали. Проте, роль та форми цього фінансування не є статичними, а постійно адаптуються до внутрішніх та зовнішніх економічних викликів. Щоб глибше зрозуміти сучасний вплив банківського сектору на економіку України необхідно дослідити, яким чином трансформувалась структура кредитних операцій банків упродовж останніх років, що зображено на рис. 2.

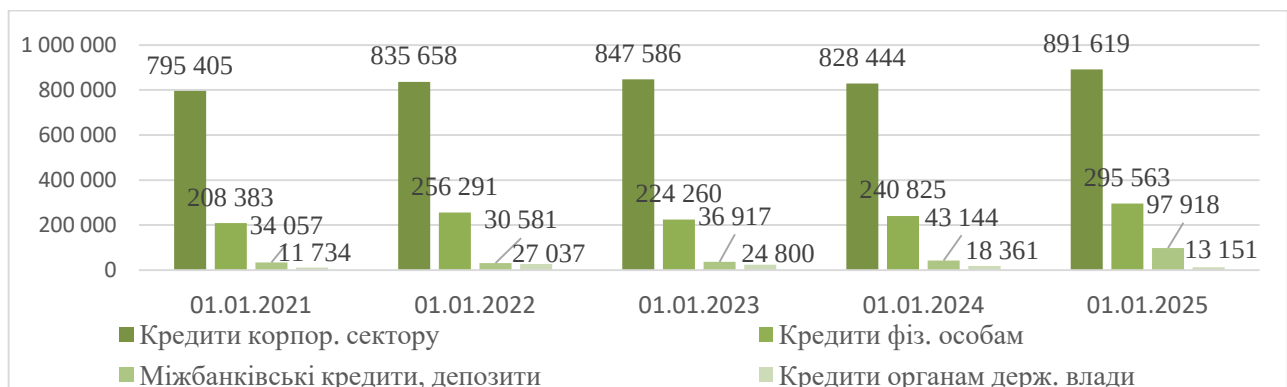

Рисунок 2 - Структурна зміна кредитних операцій банків в Україні протягом 2021-2025 рр. [3]

Динаміка показників свідчить про зсув у кредитній політиці банків від переважно корпоративного фінансування до більш диверсифікованої моделі.

Попри домінування корпоративного сектору (891,6 млрд грн у 2025 р.), його частка залишається відносно стабільною після падіння у 2021 р., що може свідчити про стриману ділову активність і обережність банків щодо ризиків. Натомість обсяги кредитування фізичних осіб, включаючи підприємців, зросли з 214,3 млрд грн у 2020 р. до 295,6 млрд грн у 2025-му, що відображає зміцнення роздрібного сегмента. Показовим є і приріст кредитів органам влади — з 4,7 млрд грн до 13,2 млрд грн, що свідчить про посилення участі банків у фінансуванні публічного сектору. Міжбанківські кредити та депозити демонструють нестабільну динаміку (208,4–295,6 млрд грн), залишаючись інструментом забезпечення ліквідності, а не стратегічного кредитування. У контексті зазначених змін у структурі кредитування, важливо також проаналізувати динаміку непрацюючих кредитів, яка відображає якість кредитного портфеля банків та рівень фінансових ризиків у системі. Ці дані наведені на рис. 3.

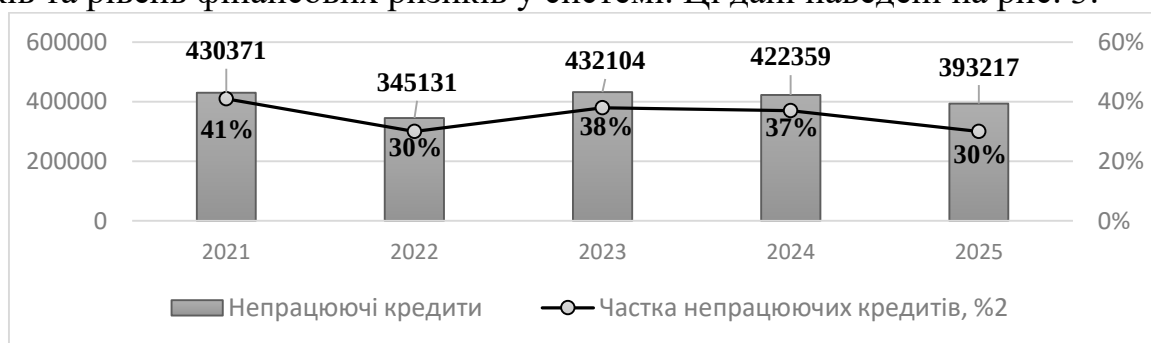

Рисунок 3 - Структурні зміни непрацюючих кредитів банків в Україні у 2021-2025 рр. [3]

Спостерігається загальна тенденція до зниження частки непрацюючих кредитів: від 41% у 2021 р. до 30% у 2025 р. попри коливання їх абсолютного обсягу, що зумовлено поступовим відновленням платоспроможності позичальників, посиленням вимог до оцінки кредитного ризику та управління проблемною заборгованістю.

У підсумку, банківське кредитування, зокрема споживче, є важливим чинником стимулювання економічної активності та підтримки платоспроможного попиту, проте варто враховувати, що надмірна активізація цього інструменту супроводжується певними ризиками. З огляду на це, раціональним є посилення механізмів оцінки кредитоспроможності позичальників, а також впровадження програм фінансової грамотності для населення. Крім того, доцільним є створення державної програми підтримки легкої промисловості, що сприятиме зростанню зайнятості, імпортозаміщенню та формуванню внутрішнього попиту, а також забезпечить стабільний канал для банківського кредитування реального сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2024 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
2. Циганова Н.В. Взаємодія суб'єктів фінансового ринку в умовах поведінкової економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. Вип. 2 (64). С. 174–184.

3. Національний банк України. Статистика банківського нагляду. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Циганов С.А.,
д. е. н., професор, професор кафедри міжнародних фінансів,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

У сучасних умовах фінансова глобалізація стає однією з головних тенденцій світового розвитку, що кардинально впливає на трансформаційні зміни у світовому господарстві, рівень якого досяг певної зрілості, про що свідчать валютно-фінансові кризи, які підтверджують високий рівень фінансової взаємозалежності. Особливість її виникнення пов'язана з тим, що в основі формування взаємопов'язаного, взаємозалежного, інтегрованого і безмежного світового фінансового ринку – глобалізація в галузі реальної економіки, зокрема в галузі товаропотоків. В економічному аспекті глобалізація може бути визначена як особлива стадія інтеграції суспільного виробництва, інтернаціоналізації господарських зв'язків, валютно-фінансових, кредитних та інших відносин [1].

Водночас глобалізація відображає посилення світогосподарських зв'язків під впливом незначної кількості країн із розвинутою економікою та фінансово-кредитною системою постіндустріального типу. Для цього процесу характерним є зростання міжнародного руху капіталу в різних формах, посилення ролі фінансово-кредитних інститутів. У цілому глобалізація є об'єктивно обумовленим процесом суспільного розвитку. Підтвердженням цього може служити аналіз напрямів міжнародного фінансового посередництва. Так, протягом останніх десятиліть відбуваються суттєві зміни у структурі кредитних систем економічно розвинених країн. Зокрема поступово зменшується роль банків і зростає вплив інших кредитно-фінансових інститутів (страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних компаній тощо). Це проявляється як у зростанні загальної чисельності небанківських кредитно-фінансових інститутів, так і в збільшенні їхньої питомої ваги в сукупних активах усіх кредитно-фінансових інститутів. Такі еволюційні процеси торкнулися і багатьох країн, що розвиваються [2].

В умовах фінансової глобалізації набувають поширення ідеї зміцнення симбіозу національних систем та міжнародної фінансової системи, відповідно до яких передбачається: більш ефективний контроль над економічною політикою окремих країн на основі принципів максимальної відкритості та доступності відповідної макроекономічної та фінансової інформації; моніторинг тенденцій в економічних взаємовідносинах між країнами окремих регіонів; створення більш ефективних механізмів задля врегулювання проблем, що пов'язані із заборгованістю на мікрорівні економічного життя, зокрема прийняття більш